

Міністерство освіти і науки України
Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Д. Моторного
Науково-дослідний інститут соціально-економічного розвитку регіону
Факультет економіки і бізнесу

МАТЕРІАЛИ

**X Всеукраїнської науково-технічної конференції
здобувачів вищої освіти за підсумками досліджень у 2022 р.**

Факультет економіки і бізнесу

6-10 лютого 2023 р.

Мелітополь
2023

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ ВІТЧИЗНЯНИХ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Ісаєва Д. К.

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Відповідно до моделі кругообігу ресурсів приватного сектору економіки (без урахування ролі держави), кінцевими власниками усіх речових і особистих чинників виробництва є домогосподарства. В Україні нараховується близько 17,5 млн. домогосподарств. З них понад дві третини (більше 12 млн.) проживає в містах, і лише 5,5 млн. – у сільській місцевості.

Незважаючи на тривалий процес скорочення чисельності населення в Україні, кількість домашніх господарств збільшується. Ступінь участі домогосподарств у виробництві благ в національній економіці є її важливим соціально-економічним індикатором, адже виробнича діяльність цього сектора економіки є неформальною, її поживлення вказує на неможливість із тих чи інших причин працювати у формальному секторі. Типовий бюджет вітчизняного домогосподарства наведений в таблиці 1.

Таблиця 1

Типова структура бюджету домогосподарства

Доходи домогосподарства	Витрати домогосподарства
Оплата праці	Придбання продовольчих товарів
Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	Придбання непродовольчих товарів
Доходи від продажу продукції та майна	Оплата комунальних послуг
Доходи від власності	Особисті затрати
Державні виплати	Сплата податків і зборів
Грошова допомога від родичів та інших осіб	Транспортні витрати
Вартість спожитої продукції власного виробництва	Витрати на освіту, охорону здоров'я
Пільги та субсидії безготівкові	Витрати, пов'язані з веденням власного присадибного господарства
Заощадження, позики, повернені борги	Втрати продукції при зберіганні
Інші	Інші

Джерело: укладено автором за матеріалами [1,3].

Враховуючи особливості функціонування домашніх господарств, їх суспільну роль та значення в економічній системі держави, основною метою їх функціонування є можливість визначити достатнє формування та оптимальне використання фінансових ресурсів для задоволення загальних для всіх членів домогосподарств потреб [2].

До доходів домогосподарств від підприємницької діяльності можна відносити будь-які форми доходів, що виникають як результат здійснення приватного бізнесу. у складі витрат домогосподарств виділяють:

- споживчі витрати: на купівлю продуктів харчування та безалкогольних напоїв; алкогольні напої, тютюнові вироби; непродовольчі товари й послуги (одяг і взуття, житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива на поточне утримання житла, охорона здоров'я, транспорт, зв'язок, відпочинок і культура, освіта, ресторани й готелі, різні товари та послуги);

- неспоживчі витрати: пов'язані із веденням особистого підсобного господарства, грошову допомогу родичам та іншим особам, витрати на купівлю нерухомості, на будівництво, капітальний ремонт житла та господарських будівель, на придбання акцій, сертифікатів, валюти, приріст вкладів до банківських установ, аліменти, податки (крім

податку з доходів фізичних осіб), збори, внески тощо, суми безготівкових пілґ та субсидій на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива, суми безготівкових пілґ на оплату телефону, проїзду в транспорті, на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг, путівок на бази відпочинку тощо [3]. Зміна ресурсів і витрат домогосподарств в Україні впродовж 2015-2019 років наведена в таблиці 2.

Таблиця 2.

Динаміка ресурсів та витрат домогосподарств України

Роки	Кількість домогосподарств, тис. од.	Сукупні ресурси, грн. (в місяць на одне домогосподарство)	Сукупні грошові витрати, грн. (в місяць на одне домогосподарство)	Індекс споживчих цін, %
2015	15073,7	5231,7	4952,0	143,3
2016	15033,4	6238,8	5720,4	112,4
2017	14985,6	8165,2	7139,4	116,4
2018	14934,9	9904,1	8308,6	109,8
2019	14881,7	12118,5	9670,2	104,1

Джерело: укладено автором за матеріалами [5]

У 2019 році порівняно з 2015 роком кількість ДГ в Україні зменшилась на 192 одиниці. Сукупні ресурси у середньому на місяць на одне домогосподарство зростають в наступній динаміці:

- у 2016 році відносно 2015 року на 19,2%;
- у 2017 році порівняно з 2016 роком - на 30,9%;
- у 2018 році відносно 2017 року — 21,35%;
- у 2019 році порівняно з 2018 роком - на 22,4%.

В структурі сукупних витрат домогосподарств частка споживчих витрат протягом досліджуваного періоду коливається на рівні 90%, з яких близько половини займають продукти харчування, відпочинок і культурні заходи – приблизно 2%, освітні витрати - 1%.

Вплив економічної кризи на домогосподарства України є суттєвим. За результатами проведених досліджень можна зробити висновки, що частка заробітної плати в доходах пересічних громадян залишається на високому рівні, домогосподарства не дотримуються ощадливого типу формування видаткової частини, а економічні кризи тільки загострюють ці та інші проблеми.

Список використаних джерел

1. Дудинець Л. А., Голуб Г. Г. Фінансова поведінка домогосподарства та її детермінанти. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2019. Вип. 2(136). С. 42-47.
2. Завадських Г. М., Кубік Я. В. Стан і тенденції розвитку малого підприємництва в Україні. *Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки)*. 2020. № 1(40). С.115-125.
3. Кириленко О., Сидорчук А., Коваль С., Сидор І. Аналіз витрат як складова оцінки фінансового стану домогосподарств. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Т. 3(44). С. 82-91.
4. Підприємництво: соціально-економічне та інституціональне забезпечення розвитку: монографія / Л. О. Болтянська, Г. М. Завадських та ін. Мелітополь: Люкс, 2021. 300 с.
5. Самооцінка домогосподарствами рівня своїх домогосподарств у січні 2019 року: Статист. збірник. 2019. Офіційний сайт Державної служби статистики України: веб-сайт. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/08/zb_sdurd2018.pdf. 9дата звернення 18.01.2023).

Науковий керівник: Завадських Г. М., к.е.н., доцент кафедри економіки і бізнесу, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного